

Barbara Zbroińska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

e-mail: barbara.zbroinska@ujk.edu.pl

ORCID: 0000-0002-1724-0786

DOI: 10.15290/oes.2026.03.125.05

SKUTECZNOŚĆ PRZYWILEJÓW PODATKOWYCH STYMULUJĄCYCH INNOWACYJNOŚĆ POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW NA PRZYKŁADZIE *INTELLECTUAL PROPERTY BOX*¹

Streszczenie

Cel | Celem artykułu jest ocena zainteresowania przywilejem zastosowania preferencyjnej stawki opodatkowania dochodu z praw własności intelektualnej IP BOX przez wyodrębnione grupy podatników oraz próba oceny jego skuteczności w polskich warunkach.

Metoda badań | Zastosowano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, wnioskowania dedukcyjnego, analizy danych statystycznych dotyczących zakresu stosowania tego instrumentu i jego efektów. Badania obejmują lata 2019–2024.

Wnioski | Oczekiwanym efektem IP BOX jest wzrost poziomu innowacyjności polskiej gospodarki, konkurencyjności, aktywności patentowej. Podobnie jak w innych krajach rosnące dochody z praw własności intelektualnej nie przekładają się na aktywność patentową. Przywilejem IP BOX najbardziej zainteresowani są podatnicy PIT, wśród których znajdują się twórcy programu komputerowego, niepodlegającego procedurze patentowej. Miarą skuteczności stymulantów innowacyjności jest wysoki udział eksportu usług sekcji Informacja i Komunikacja w strukturze ogółem dostarczonych usług i w zatrudnieniu pracowników o wysokich kwalifikacjach oraz rosnące nakłady na działalność B+R.

Oryginalność / wartość / implikacje / rekomendacje | Zaprezentowano własną ocenę celowości i skuteczności stosowania zachęt podatkowych.

Słowa kluczowe: ulga podatkowa, innowacyjność, działalność badawczo-rozwojowa, własność intelektualna

¹ Artykuł zaakceptowano do druku 27.07.2026.

Artykuł uzyskał wsparcie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dotacji na utrzymanie potencjału badawczego Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

THE EFFECTIVENESS OF TAX INCENTIVES STIMULATING INNOVATION IN POLISH ENTERPRISES: THE CASE OF INTELLECTUAL PROPERTY BOX

Summary

Purpose | The aim of the article is to examine the level of interest in the preferential tax rate for income from intellectual property rights (IP Box) among selected groups of taxpayers and to assess its effectiveness within the Polish context.

Research method | The study employs literature review and critique, deductive reasoning, and statistical analysis of data regarding the scope and effects of the instrument. The research covers the period 2019–2024.

Results | While the IP Box is expected to increase innovation, competitiveness, and patent activity in the Polish economy, growing revenues from IP rights do not directly translate into increased patenting – a trend also observed in other countries. The incentive is most widely used by PIT taxpayers, particularly software developers whose work is not subject to patenting. The effectiveness of these stimulants is evidenced by the high share of “Information and Communication” services in total exports, the employment of high-skilled labour, and rising R&D expenditures.

Originality/value/implications/recommendations | The paper provides an original assessment of the appropriateness and efficiency of tax incentives in the Polish tax system.

Keywords: tax relief, innovation, R&D activity, intellectual property

JEL classification: H21, H32, O32

1. Wstęp

Sukcesy gospodarcze i dobrobyt społeczny nie są możliwe bez zaangażowania państwa na rzecz zwiększenia innowacyjności przedsiębiorstw. Sektory innowacyjne wytwarzają 45% PKB w całej UE i zatrudniają 29% ogólnej liczby pracowników [EU Intellectual..., 2022, s. 4]. Zamierzonym, oczekiwanym efektem innowacji jest wzrost konkurencyjności gospodarki, wspomagany wtórnym oddziaływaniem polegającym na transferze wiedzy do gospodarki, z której

korzystają inne podmioty, zwiększającym zdolności absorpcyjne nowoczesnych technologii i wywołującym reakcję łańcuchową ulepszania produktów, usług, procesów.

Inwestycje w badania i rozwój obarczone są większym ryzykiem niepewnych wyników. Projekty ryzykowne lub o niskiej stopie zwrotu, korzystne dla społeczeństwa, nie będą podejmowane przez prywatnych przedsiębiorców. Większość państw uwzględnia w swojej polityce gospodarczej wsparcie publiczne przedsięwzięć innowacyjnych w formach bezpośrednich (dotacje budżetowe) lub pośrednich (przywileje podatkowe). Wśród nich powszechne zastosowanie mają instrumenty polegające na odliczeniu wydatków na działalność badawczo-rozwojową (ulga B+R) oraz na zastosowaniu preferencyjnej stawki opodatkowania dochodu z praw własności intelektualnej Intellectual Property BOX (IP BOX), zmniejszające obciążenia przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym.

Przedmiotem rozważań jest instrument podatkowy IP BOX, będący silnym bodźcem skłaniającym przedsiębiorców do działania, lecz niejednoznacznie ocenianym pod względem efektów wzrostu poziomu innowacyjności i kontrowersyjnym z powodu niezamierzonych skutków ubocznych jego stosowania. Celem artykułu jest ocena doświadczenia z wdrożenia tego instrumentu w Polsce oraz skuteczności wsparcia procesów innowacyjnych. Ocena IP BOX jest możliwa łącznie z ulgą na działalność B+R, ponieważ prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej jest warunkiem skorzystania z przywileju IP BOX, co utrudnia odseparowanie efektów tych dwóch instrumentów.

Zastosowano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, wnioskowania dedukcyjnego, analizy danych statystycznych dotyczących zakresu stosowania tego instrumentu i jego efektów. Badania dotyczą okresu 2019–2024, w którym udostępniono w Polsce ulgę na działalność B+R (2016) oraz IP BOX (2018). Miarą skuteczności instrumentów w sferze mikroekonomicznej są: reakcja przedsiębiorców na bodźce podatkowe, wyrażona liczbą podatników korzystających z przywilejów, poziom poniesionych i odliczonych od podstawy opodatkowania nakładów na działalność badawczo-rozwojową (dla ulgi B+R), podatek należny od dochodów z praw własności intelektualnej oraz aktywność patentowa przedsiębiorstw (dla IP BOX). Na poziomie makroekonomicznym

ocena formułowana jest na podstawie wskaźników innowacyjności gospodarki i eksportu towarów i usług wymagających wysokiej wiedzy. Zbadano, czy reakcja na bodźce zależy od sposobu opodatkowania dochodu.

2. Cele i narzędzia fiskalne państwa wspierające innowacyjność

Polityka innowacyjna powinna być skierowana na wzmocnienie odporności i konkurencyjności gospodarki oraz poprawę warunków dla inwestycji w badania i rozwój, wdrażania nowych technologii i zastosowania wyników badań [A New ERA..., 2020, s. 5]. Zakres wsparcia innowacyjności przedsiębiorstw w poszczególnych państwach mierzony jest domniemaną stawką dotacji podatkowej (*implied tax subsidy rates*), określającą poziom preferencji podatkowych dla działalności badawczo-rozwojowej. Przywileje podatkowe wspierające innowacyjność mają różną konstrukcję, wymagane kryteria dostępu i charakter [Wyrzykowski, Kasprzak, 2016, s. 20]. W 2023 r. zdecydowana większość państw OECD (ok. 80%) stosowała instrumenty wsparcia w różnej skali. Najwyższe stawki dotacji podatkowej występują w Portugalii – 39%, Polsce – 36% i we Francji – 36% [Mengden, 2024].

Dobór form wsparcia powinien uwzględniać zniekształcenia zakłócające konkurencję i wolny handel oraz skutki budżetowe utraconych dochodów. Dotacje oceniane jako umiarkowanie skuteczne są pożądanym wsparciem działalności w początkowej fazie cyklu życia innowacji oraz prowadzenia kosztownych i niedofinansowanych badań podstawowych [Annual Report..., 2024, s. 128]. Liczne pośrednie formy wsparcia stosowane w różnych konfiguracjach obejmują m.in. udzielanie zamówień publicznych, ponoszenie nakładów na edukację, badania, stosowanie środków fiskalnych w postaci ulg i zwolnień podatkowych, udzielanie zaliczek zwrotnych, gwarancji państwa, zakup przez państwo udziałów/akcji innowacyjnych przedsiębiorstw, udostępnienie gruntu, udostępnienie produktów lub usług po preferencyjnych cenach [Framework for a State..., 2022, s. 20]. Ich zaletą jest angażowanie głównie funduszy prywatnych.

Racjonalna strategia podatkowa jest „grą między teraźniejszością a przyszłością”, polegającą na umiarkowanych obciążeniach podatkowych i stymulowaniu

procesów gospodarczych za pomocą instrumentów podatkowych, kosztowną dla budżetu, ale w przyszłości skutkującą wzrostem gospodarczym i powiększeniem bazy podatkowej [*Polskie prawo podatkowe*, 2024, s. 49].

3. Kontrowersje wokół oceny skuteczności IP BOX

Własność intelektualna obejmuje prawa autorskie oraz prawa własności przemysłowej: patenty, znaki towarowe, wzory użytkowe, oznaczenia geograficzne i tajemnice handlowe, podlegające w państwach UE ujednoliconej ochronie prawnej [*EU Intellectual...*, 2022, s. 4].

Innowacyjne przedsięwzięcia inwestycyjne przyciągają kapitał ludzki o wysokich kwalifikacjach i tworzą zaawansowane technologicznie miejsca pracy. W 2024 r. większość państw europejskich (23 kraje) stosowała rozwiązanie IP BOX, różniące się wysokością stawki opodatkowania oraz definicją podstawy opodatkowania [Sara, Mengden, 2024]. Rozpiętość stawki w poszczególnych państwach jest istotna, np. w Wielkiej Brytanii wynosi 10%, Holandii – 9%, Irlandii – 6,25%, Turcji – 12,5%, Polsce – 5%, na Słowacji – 10,5%, Cyprze – 2,5%, Malcie – 1,75% i Węgrzech – 4,5% [Cabral, 2023, s. 31].

Podatek od dochodów osiąganych z tytułu praw własności intelektualnej IP BOX jest przywilejem stosowania obniżonej stawki podatku dochodowego. Możliwość skorzystania z preferencyjnego opodatkowania IP BOX jest uzależniona od prowadzenia działalności B+R. Podatnik może korzystać jednocześnie z obu tych form wsparcia, stosując odrębne rozliczenia dla celów podatkowych ze względu na odmienną konstrukcję instrumentów. Ulga na działalność B+R należy do instrumentów kosztowych, gdyż wiąże korzyść podatkową z nakładami na działalność badawczo-rozwojową, o które podatnik pomniejsza podstawę opodatkowania, niezależnie od efektu tej działalności. W skrajnych przypadkach wyniki prac B+R zakończonych niepowodzeniem mogą obniżyć efektywną stawkę do wartości ujemnej, przez co ulga staje się nieefektywnie wykorzystaną dotacją [Evers, Miller, Spengel, 2015, s. 525]. IP BOX jest instrumentem dochodowym, polega na zastosowaniu preferencyjnej stawki opodatkowania dochodu ze skomercjalizowanych praw własności intelektualnej, tym samym nagradzany jest sukces działalności B+R.

Ocena skuteczności przywilejów motywujących do podejmowania działalności innowacyjnej nie jest jednoznaczna. Doświadczenia wskazują na pozytywny, negatywny oraz neutralny związek między bodźcami a wzrostem innowacyjności [Gamez, Mendes-Prado, Arauz, 2022, s. 3; Shehaj, Weichenrieder, 2024, s. 226]. W raporcie podatkowym UE z 2023 r. wykazano brak korelacji między zachętami podatkowymi a nakładami na działalność badawczo-rozwojową [*Annual Report...*, 2024, s. 75]. Wyjątkiem są MŚP, na które zachęty podatkowe oddziałują silnie. Wbrew oczekiwaniom dowiedziono, że w krajach o wyższej efektywnej stawce opodatkowania aktywność patentowa jest większa. Najwyższy poziom innowacyjności cechuje państwa skandynawskie, w których IP BOX nie występuje [R&D, 2024]. Porównanie międzynarodowe wskaźnika innowacyjności gospodarki (*Global Innovation Index GII*, 2025) nie wykazuje bezpośredniego związku między udostępnieniem przywileju IP BOX a innowacyjnością. Podobnie zależność między prowadzoną działalnością naukowo-badawczą a patentami nie jest oczywista z powodu transferu patentów do krajów o niższych stawkach podatkowych. Trudność w ocenie skuteczności instrumentu wynika z konstrukcji systemów podatkowych, w które włączono różne bodźce, co uniemożliwia obserwowanie skutków działania pojedynczego instrumentu lub z zakresu podstawy opodatkowania. Obiecujących wyników dostarczają w tym zakresie badania przeprowadzone na przykładzie Belgii, gdzie IP BOX ma zastosowanie wyłącznie do dochodów brutto osiągniętych z nowych patentów [Bornemann, Laplante, Osswald, 2022, s. 33]. Badano, w jakim stopniu IP BOX wpływają na ilość i jakość patentów oraz zatrudnienie wysoko wykwalifikowanych pracowników. Stwierdzono znaczny wzrost zatrudnienia osób wysoko wykwalifikowanych po wprowadzeniu IP BOX oraz zwiększenie poziomu innowacyjności mierzonego wzrostem aktywności patentowej, lecz kosztem jakości patentów.

W świetle wniosków z raportu podatkowego UE w pobudzaniu innowacyjności większe znaczenie niż stawka podatkowa mają kapitał ludzki oraz czynniki instytucjonalne: niski poziom korupcji, jakość regulacji, współpraca z publicznymi ośrodkami naukowymi, zaufanie do instytucji, dostęp do bezpośredniego wsparcia publicznego, kredytów i kapitału wysokiego ryzyka [*Annual Report...*, 2024, s. 131].

Negatywnym skutkiem wykorzystania bodźców fiskalnych jest zakłócenie informacji rynkowej, powodujące zniekształcenia, które prowadzą do nieracjonalnych wyborów, uszczuplenia budżetu państwa, zakłócenia konkurencji,

naruszenia zasady sprawiedliwości podatkowej, unikania opodatkowania. Pomoc w formie dotacji wspiera głównie słabsze przedsiębiorstwa, uwalniając je od presji restrukturyzacji. Podmioty bardziej efektywne, pozbawione wsparcia, mogą być wypierane z rynku, co w dłuższej perspektywie może hamować wydajność i innowacyjność całej gałęzi [*Framework for State...*, 2022, s. 20]. Zachwianie neutralności podatkowej w skali mikro przejawia się wpływem podatków na podejmowanie decyzji przez przedsiębiorcę, a w skali makro – alokacją zasobów w sposób inny, niż dyktują to warunki rynkowe [Gomułowicz, Małecki, 2015, s. 275].

Pomoc państwa zakłóca konkurencję międzynarodową, jeśli wpływa na wybór lokalizacji prowadzonej działalności. Intencją IP BOX było wsparcie działalności innowacyjnej w kraju, gdzie jest ona prowadzona, natomiast doświadczenie wskazuje, że działalność badawczo-rozwojowa, patenty i czerpane z nich korzyści przenoszone są do państw o korzystnej jurysdykcji podatkowej. Oszczędności podatkowe z tytułu korzystania z IP BOX osiągają głównie korporacje ponadnarodowe. Najwięcej kontrowersji wzbudza sprzyjanie przywilejów nieuczciwym praktykom unikania opodatkowania i osiągania niejasnych korzyści wobec rzeczywistych kosztów fiskalnych [Shehaj, Weichenrieder, 2024, s. 226]. Z powodu praktyk transferu zysków IP BOX od początku jest postrzegany jako element nieuczciwej konkurencji podatkowej i agresywnego planowania podatkowego. Ograniczeniu tego zjawiska służą wytyczne Działania 5 BEPS – *Base Erosion and Profit Shifting* [*Action Plan...*, 2013], wprowadzające w 2015 r. wskaźnik korygujący nexus, preferujący komercjalizację własności intelektualnej w kraju jej powstania. Idea wskaźnika nexus polega na większym zainteresowaniu podatnika przeprowadzeniem całego procesu wytwarzania własności intelektualnej: od badań, poprzez powstanie własności intelektualnej, aż po jej komercjalizację, co zwiększa szanse na opodatkowanie dochodu w kraju, gdzie prowadzono działalność B+R. Mechanizm nexus ogranicza agresywność IP BOX, ale go nie eliminuje [Haufler, Schindler, 2023, s. 4]. Wprowadzenie mechanizmu nexus w praktyce sprzyja niepożądanym procesom fuzji i przejęć zakłócających konkurencję [Gamez, Mendes-Prado, Arauz, 2022, s. 10].

Włączenie przywilejów podatkowych w konstrukcję podatku stwarza ryzyko naruszenia zasady sprawiedliwości podatkowej, której istotą jest równe traktowanie podatników [Mariański, 2021, s. 16]. Stwierdzono, że kraje o mniejszej

różnicy między nominalną a efektywną stawką podatku cechuje większa pewność podatkowa, co sprawia, że są bardziej konkurencyjne podatkowo i mają większą zdolność przyciągania inwestycji [Calvo, Cruz, 2024, s. 18].

4. Polskie rozwiązanie IP BOX i jego atrakcyjność dla przedsiębiorców

IP BOX wprowadzony został w Polsce w 2018 r. [Ustawa, 2025, art. 24d. ust.1] w celu podniesienia poziomu innowacyjności polskiej gospodarki przez stworzenie zachęt dla polskich i zagranicznych przedsiębiorstw prowadzących działalność w Polsce oraz zwiększenia świadomości potencjału dochodowego własności intelektualnej [*Projekt ustawy o zmianie...*, 2018, s. 2]. W opinii ustawodawcy wprowadzenie przywileju IP BOX czyni system podatkowy bardziej konkurencyjnym i atrakcyjnym dla sektora przedsiębiorstw wysokich technologii, sprzyjającym jego rozwojowi.

Z przywileju zmniejszonej stawki opodatkowania dochodu z praw własności intelektualnej mogą w Polsce korzystać podatnicy PIT i CIT, którzy wytworzyli, rozwinęli lub ulepszyli przedmiot ochrony prawnej w ramach prowadzonej działalności naukowo-badawczej. Kwalifikowane prawa własności intelektualnej obejmują: patenty, wzory użytkowe, przemysłowe, układy scalone, produkty lecznicze, weterynaryjne, odmiany roślin, autorskie prawo do programu komputerowego [Ustawa, 2025, art. 24d. ust. 1]. Uzyskanie ochrony prawnej wymaga rejestracji w Urzędzie Patentowym. Z tego obowiązku wyłączono twórców autorskiego programu komputerowego, którego prawa własności intelektualnej potwierdza treść umowy między autorem i nabywcą.

Opodatkowaniu preferencyjną stawką IP BOX podlegają osiągnięte w Polsce dochody z opłat licencyjnych, ze sprzedaży praw własności intelektualnej, z odszkodowań za naruszenie praw ochronnych. Podstawę opodatkowania stanowi suma dochodów z kwalifikowanych praw własności intelektualnej, osiągniętych w roku podatkowym, przeliczonych z zastosowaniem wskaźnika nexus. Stawka opodatkowania wynosi 5%. Ustalenie zobowiązania podatkowego wymaga rozgraniczenia działań i kosztów poniesionych na wytworzenie własności intelektualnej od pozostałej działalności.

Od początku wprowadzenia IP BOX przywilej wywołał duże zainteresowanie podatników, co znajduje odzwierciedlenie w dynamice liczby korzystających (tabela 1, rysunek 1). Sposób opodatkowania dochodu nie ogranicza dostępu do możliwości korzystania z IP BOX (PIT IP). Warunkiem skorzystania z przywileju jest prowadzenie przez przedsiębiorcę działalności badawczo-rozwojowej. Porównanie danych liczby podatników korzystających z IP BOX w każdej grupie podatkowej wskazuje, że IP BOX jest instrumentem najbardziej atrakcyjnym dla osób fizycznych.

TABELA 1

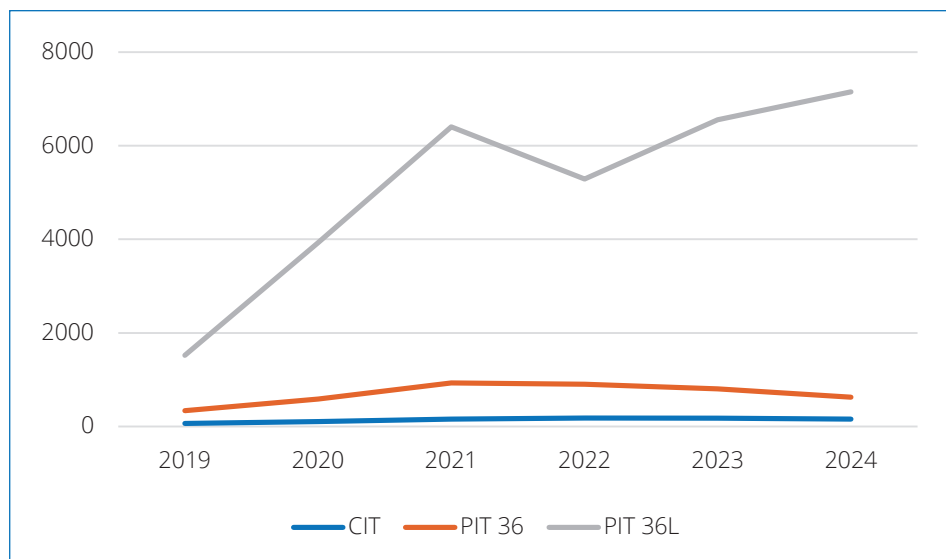
Dane dotyczące podatników korzystających z IP BOX oraz z ulgi na działalność B+R

Podatek wg deklaracji	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba podatników korzystających z IP BOX						
CIT	65	104	158	181	178	161
PIT 36	338	588	931	903	805	624
PIT 36L	1521	3932	6401	5290	6552	7152
Razem	1924	4624	7490	6374	7535	7937
Dochód z kwalifikowanych praw własności intelektualnej, mln zł						
CIT	700	1500	2321	2837	2763	2932
Podatek należny IP BOX, mln zł						
CIT	24,2	55,4	73,7	117,0	107,5	125,6
PIT 36	1,7	2,9	7,6	6,5	6,9	4,6
PI 36L	20,0	51,0	94,0	88,0	109,0	116,0
Razem	45,9	109,3	175,3	211,5	223,4	246,2
Liczba podatników korzystających z ulgi B+R						
CIT	1 434	1 643	2 064	2 413	2530	2606
PIT 36	147	159	159	214	128	125
PIT 36 L	1 048	1 328	1 380	1050	1055	989
Razem	2629	3130	3603	3677	3713	3720
Odsetek podatników korzystających z IP BOX w liczbie korzystających z ulgi B+R						
CIT	0,05	0,06	0,08	0,08	0,07	0,06
PIT 36	2,30	3,70	5,86	4,22	6,29	4,99
PIT 36L	1,45	2,96	4,64	5,04	6,21	7,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych; Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych].

RYSUNEK 1

Liczba podatników korzystających z IP BX

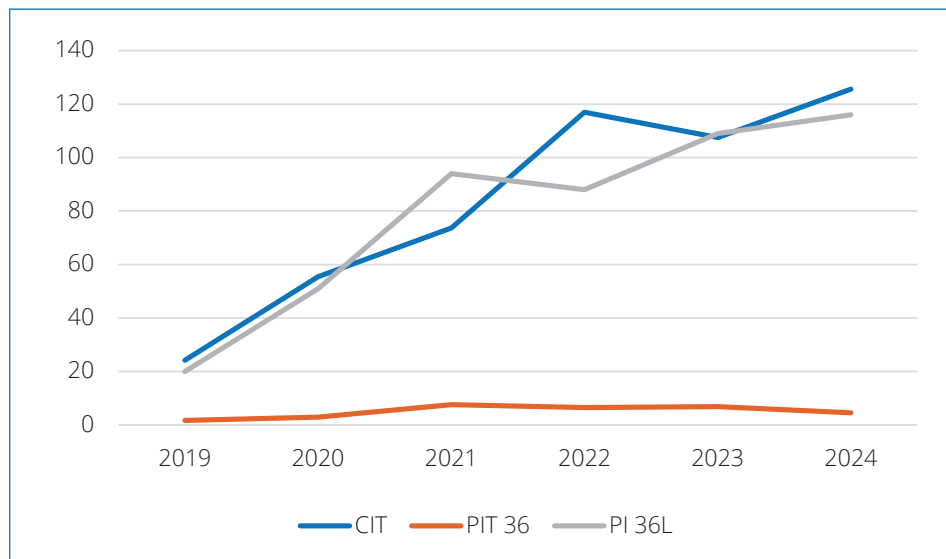
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 1.

Po wprowadzeniu preferencyjnej stawki podatkowej IP BOX liczba podatników korzystających z tego przywileju w ciągu sześciu lat wzrosła czterokrotnie, a podatek należny z tego tytułu zwiększył się pięciokrotnie. Podatnicy CIT w 2024 r. stanowią zaledwie 2% ogólnej liczby korzystających z IP BOX. Pozostałe 98% to osoby fizyczne, zaś 90% z nich jest opodatkowana jednolitą stawką. Odwrotne proporcje dotyczą podatku należnego IP BOX. Podatek od dochodów z praw własności intelektualnej osób prawnych stanowi 51% ogółu podatku należnego z tego tytułu, opodatkowanych jednolitą stawką – 47%, osób fizycznych opodatkowanych progresywnie zaledwie 2% (rysunek 2).

W strukturze korzystających z ulgi na działalność B+R liczebnie dominują osoby prawne, stanowiąc 70%, opodatkowani stawką liniową – 27%. Udział osób prawnych korzystających z przywileju IP BOX nie przekracza 1% podatników CIT korzystających z ulgi B+R. Wśród osób fizycznych opodatkowanych zarówno podatkiem progresywnym, jak i liniowym udział ten jest znacząco większy – w 2024 r. wynosił odpowiednio 5% i 7%, przy czym w grupie opodatkowanych jednolitą stawką nieprzerwanie rośnie.

RYSUNEK 2

Podatek należny IP BOX, mln zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 1.

5. Ocena funkcji stymulacyjnej instrumentów podatkowych

Nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R nieprzerwanie rosną od 2016 r., kiedy wprowadzono ulgę w podatku dochodowym na ten cel. Udział wydatków na B+R w Polsce, stanowiący 1,41% PKB, nadal jest znacznie niższy od średniej UE, wynoszącej 2,24% [Eurostat, 2025; R&D, 2024]. W latach 2019–2024 nakłady przedsiębiorstw na działalność B+R wzrosły o 71 p.p. (tabela 2).

W międzynarodowym rankingu innowacyjności WIPO (wskaźnik GII) Polska utrzymuje względnie stabilną pozycję: 39. miejsce na 180 państw objętych oceną w 2025 r. [Global, 2025]. Porównania europejskie są bardziej optymistyczne: wskaźnik innowacyjności wschodzących innowatorów (*innovation index*), do których zaliczono polską gospodarkę, kształtuje się na poziomie 65,9% i jest wyższy od średniej UE wynoszącej 56,4% [European Innovation..., 2025].

TABELA 2

Wybrane dane do oceny poziomu działalności innowacyjnej w Polsce

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aktywność patentowa polskich przedsiębiorstw								
Wynalazki zgłoszone	4676	3887	4010	3377	3240	3946	3363	—
Udzielone patenty	2404	2947	2260	3244	2224	2208	2000	—
Nakłady na B+R w relacji do PKB, w %	1,0	1,32	1,39	1,43	1,44	1,56	1,41	—
Nakłady przedsiębiorstw na B+R, w mln zł	8411	19031	20359	23769	29455	34289	32585	—
Pozycja Polski w rankingu WIPO wg wybranych kryteriów								
Wskaźnik GII	46	39	38	38	38	41	40	39
5.1.1. Zatrudnienie wymagające dużej wiedzy	32	30	28	27	29	28	28	23
5.3.5. Etyaty pracowników badawczych w przedsiębiorstwach, w %	—	28	28	29	25	21	19	18
5.3.1. Opłaty za korzystanie z praw własności intelektualnej % całkowitych przychodów	23	32	32	32	32	32	33	36

Źródło: [GUS, *Mały Roczniczek Statystyczny Polski 2025*; *Global Innovation Index 2019–2025*; Global, 2025; GUS, *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2024 r.*; GUS, *Bilansowe wyniki finansowe...*; GUS, *Nauka i technika w 2024 r.* – tablice w formacie XLSX].

Analiza dynamiki nakładów na działalność B+R, liczby przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R, liczby podatników korzystających z IP BOX i należnego z tego tytułu podatku wskazują, że przywileje w postaci ulgi na B+R oraz IP BOX skutecznie motywują przedsiębiorców. Dynamiczny wzrost podatku od dochodów z praw własności intelektualnej świadczy o tym, że działalność badawcza przynosi efekty w postaci wartości niematerialnych, lecz nie skutkuje wzrostem liczby patentów. Liczba patentów jest zmienna w czasie i wykazuje tendencję malejącą, a rozdźwięk między nakładami na B+R i liczbą zgłoszeń patentowych jest coraz większy (tabela 2). Częściowo jest to skutek rozwiązań prawnych dotyczących zakresu stosowania IP BOX, którym w Polsce obejmuje się oprogramowanie komputerowe, niepodlegające procedurze patentowej. Trudno określić skalę transferu efektów prac badawczych do innych państw.

Wiodącą rolę w innowacyjności światowej gospodarki odgrywa sektor ICT, ujmowany w sekcji PKD Informacja i Komunikacja (SI wg klasyfikacji EBOPS). Przedsiębiorstwa UE działające w tej sekcji mają największy udział w rejestracji praw własności intelektualnej [*Intellectual Property*, 2025, s. 28]. Pod względem inwestycji w technologie informacyjne Polska plasuje się wysoko z wynikiem 107,8% średniej UE w 2025 r. [*European*, 2025]. Polskie przedsiębiorstwa tego sektora dominują pod względem zasobów wartości niematerialnych i prawnych, stanowiących 43% ogółem wartości tych aktywów wszystkich przedsiębiorstw objętych sprawozdawczością GUS [GUS, *Bilansowe wyniki finansowe...*, 2024]. Usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne stanowiły w 2024 r. 16,7% całkowitej wartości eksportu usług, ustępując jedynie usługom transportowym [GUS, *Rocznik statystyczny...*, 2025, s. 277].

Mocną stroną polskiej gospodarki są zasoby kapitału ludzkiego o wysokich kwalifikacjach, odzwierciedlone we wskaźnikach częściowych rankingu WIPO. W znacznej mierze przyczynił się do tego dynamiczny rozwój sektora ICT, którego udział w wydatkach przedsiębiorstw na badania i rozwój wynosił 30%, a w zatrudnieniu personelu badawczo-rozwojowego – 35%, co sytuuje Polskę pod tym względem w czołówce państw UE [Eurostat, ICT, 2025].

6. Zakończenie

Analiza danych dotyczących stosowania w Polsce przywilejów podatkowych wspierających innowacyjność wykazuje ich silne oddziaływanie na decyzje przedsiębiorców. Ulga B+R przysługuje ponoszącemu nakłady niezależnie od efektu, co kłóci się z zasadami racjonalnego gospodarowania. Istotny jest motywacyjny charakter tej ulgi, tworzący zachęty do podejmowania działalności badawczo-rozwojowej. Efektem polityki wsparcia innowacyjności w Polsce jest stała tendencja rosnąca nakładów na działalność B+R oraz przychodów z komercjalizacji praw własności intelektualnej. Rosnąca kwota podatku należnego IP BOX nie ma odzwierciedlenia w aktywności patentowej, co częściowo związane jest z wykorzystaniem tego instrumentu przez programistów, nieobjętych obowiązkiem zgłoszenia patentowego. Skuteczność instrumentu IP BOX wyraża się w premiowaniu prac B+R zakończonych sukcesem.

Nakłady na działalność B+R w 90% ponoszone przez podatników CIT są fundamentem innowacji. Jednocześnie podatnicy CIT wykazują znacznie słabsze zainteresowanie korzystaniem z przywileju IP BOX, w przeciwieństwie do podatników PIT, dla których preferencyjna stawka opodatkowania dochodu stanowi istotne zmniejszenie obciążenia. Objęcie kwalifikowanym prawem własności intelektualnej autorskiego prawa do programu komputerowego jest skuteczną zachętą dla MŚP działających w sektorze ICT. Liczba podatników PIT korzystających z przywilejów dowodzi silnej reakcji na bodźce podatkowe, jednak zasoby i skala biznesu determinują niski poziom nakładów na działalność B+R i ograniczają możliwości finansowania dużych projektów o znaczeniu strategicznym.

Analiza danych wskazuje, że poszczególne grupy podatników z różną wrażliwością reagują na bodźce podatkowe, co uzasadnia potrzebę zróżnicowania instrumentów w celu zwiększenia aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw.

Siłą napędową innowacyjności jest sektor ICT z jego wysokim udziałem w wartościach niematerialnych i prawnych w aktywach ogółem, wysoką pozycją w eksporcie usług oraz wysokim udziałem w zatrudnieniu personelu B+R i wydatkach na B+R.

Literatura

- Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, 2013, OECD Publishing, DOI: 10.1787/9789264202719-en [data dostępu: 31.07.2026].
- A New ERA for Research and Innovation*, 2020, European Commission, Brussels, COM/2020/628, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52-020DC0628> [data dostępu: 31.07.2026].
- Annual Report on Taxation, 2024, Review of taxation policies in EU Member States, 2024*, EC, Commission Staff Working Document, Brussels, SWD(2024) 172 final, https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/economic-analysis/annual-report-taxation_en [data dostępu: 31.07.2026].
- Bornemann T., Laplante S.K., Osswald B., 2022, *The Effect of Intellectual Property Boxes on Innovative Activity & Tax Benefits*, "The Journal of the American Taxation Association", October, no. 45(2), s. 7–33, <https://publications.aaahq.org/jata/article-abstract/45/2/7/10115/The=-Effect-of-Intellectual-Property-Boxes-on?redirectedFrom=fulltext> [data dostępu: 31.07.2026].
- Cabral A., 2023, *Design Features of Income-based Tax Incentives for R&D and Innovation*, OECD Taxation Working Papers No. 60, OECD Taxation Working Papers No. 60, https://www.oecd.org/en/publications/design-features-of-income-based-tax-incentives-for-r-d-and-innovation_a5346119-en.html [data dostępu: 31.07.2026].
- Calvo S., Cruz D., 2024, *Statutory vs. Effective Tax Rates: Why Do Higher Taxes Not Necessarily Lead to Increased Revenues?*, Tax Foundation Europe, s. 1–19, <https://taxfoundation.org/wp-content/uploads/2024/09/FF848.pdf> [data dostępu: 31.07.2026].
- European Innovation Scoreboard, 2025, Country Profile Poland, 2024*, European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2025/ec_rtd_eis-country-profile-pl.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- EU Intellectual Property Rights. Protection not Fully Waterproof. Special Report*, 2022, European Court of Auditors, 2022/06, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr22_06/sr_eu-ipr_en.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- Evers L., Miller H., Spengel C., 2015, *Intellectual Property Box Regimes: Effective Tax Rates and Tax Policy Considerations*, "International Tax and Public Finance", vol. 22, s. 502–530, DOI: 10.1007/s10797-014-9328-x.
- Framework for State Aid for Research and Development and Innovation*, 2022, Communication from the Commission 2022/C 414/01, 52022XC1028(03)-EN -EUR-Lex-European Union, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2022_414_R_0001 [data dostępu: 31.07.2026].
- Gamez A., Mendes-Prado S., Arauz A., 2022, *What's Happening with the Patent Box Regimes? A Systematic Review*, "Sustainability", vol. 14(18), 11423, <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/18/11423> [data dostępu: 31.07.2026].
- Gomułowicz A., Małecki J., 2015, *Podatki i prawo podatkowe*, LexisNexis, Warszawa.

- Haufler A., Schindler D., 2023, *Attracting Profit Shifting or Fostering Innovation? On Patent Boxes and R&D Subsidies*, "European Economic Review", vol. 155 (June), 104446, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292123000752> [data dostępu: 6.08.2026].
- Intellectual Property Rights and Firm Performance in the European Union Firm-level Analysis Report*, 2025, EU Intellectual Property Office IPO, <https://link.epo.org/web/publications/studies/en-ipr-performance-study.pdf> [data dostępu: 31.07.2026].
- Mariański A., 2021, *Zwolnienia i ulgi w podatku dochodowym od osób fizycznych a zasada sprawiedliwości podatkowej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, nr 83(1), s. 7–20, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/view/27566> [data dostępu: 31.07.2026].
- Mengden A., 2024, *Tax Subsidies for R&D Expenditures*, Tax Foundation Europe, <https://taxfoundation.org/data/all/eu-rd-tax-incentives-europe-2024> [data dostępu: 31.07.2026].
- Polskie prawo podatkowe*, 2024, Brzeziński B., Franczak A., Olesińska A. (red.), Wolters Kluwer, Warszawa.
- Projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw*, Sejm RP, druk 2860 cz. 1, Warszawa, 25 września 2018 r., https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/senatposiedzeniemataty/4215/druki-sejmowe/2860_cz_i.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- R&D Tax Breaks and Incentives for Businesses in Europe*, 2024, Nordic HQ, <https://www.nordichq.com/rd-tax-breaks-and-incentives/> [data dostępu: 31.07.2026].
- Sara I., Mengden A., 2024, *Patent Box Regimes in Europe 2024*, <https://taxfoundation.org/data/all/eu/patent-box-regimes-europe-2024> [data dostępu: 31.07.2026].
- Shehaj P., Weichenrieder A.J., 2024, *Corporate Income Tax, IP Boxes and the Location of R&D*, "International Tax and Public Finance", vol. 31, s. 203–242, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10797-023-09812-x> [data dostępu: 31.07.2026].
- Wyrzykowski W., Kasprzak P., 2016, *Ulga podatkowa jako instrument realizacji pozafiskalnych funkcji podatków*, „Zarządzanie Finansami i Rachunkowość”, nr 4(1), s. 17–31.

Akty prawne

Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tj. Dz.U. z 2025 r., poz. 278, 340.

Inne źródła

Eurostat, 2025, *R&D Expenditure*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure#Gross_domestic_expenditure_on_R.26D [data dostępu: 31.07.2026].

- Eurostat, 2025, *ICT Sector – Value Added, Employment and R&D, Statistics Explained*, Data extracted in April 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=ICT_sector_-_value_added,_employment_and_R%26D [data dostępu: 31.07.2026].
- Global Innovation Index 2025*, World Intellectual Property Organization WIPO, <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Bilansowe wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 2024.*, Tablice XLSX, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/bilansowe-wyniki-finansowe-przedsiębiorstw-niefinansowych-za-2024-r-,9,24.html> [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2024 r.*, Tablice w formacie XLSX, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5496/15/9/1/dzialalnosc_badawcza_i_rozwojowa_w_polsce_w_2024_r.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2024*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2024,1,26.html> [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2025*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5515/1/27/1/maly_rocznik_statystyczny_polski_2025.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Nauka i technika w 2024 r.*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5496/1/21/1/nauka_i_teknika_w_2024.pdf [data dostępu: 31.07.2026].
- GUS, *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2025*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2025,9,19.html?contrast=default> [data dostępu: 31.07.2026].
- Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych 2019–2023*, <https://www.podatki.gov.pl/poradniki-i-informatory/informacja-dotyczaca-rozliczenia-podatku-dochodowego-od-osob-fizycznych> [data dostępu: 31.07.2026].
- Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych 2019–2023*, <https://www.podatki.gov.pl/poradniki-i-informatory/informacja-dotyczaca-rozliczenia-podatku-dochodowego-od-osob-prawnych> [data dostępu: 31.07.2026].